

Original scientific paper

UDC 39:314(497.115),,1948/2022"
<https://doi.org/10.2298/GSGD2301237M>

Received: March 03, 2023

Corrected: March 20, 2023

Accepted: March 23, 2023

Saša Milosavljević^{1*}, Jovo Medojević*, Aleksandar Valjarević**

* *University of Priština in Kosovska Mitrovica, Faculty of Natural Sciences, Department of Geography, Kosovska Mitrovica, Serbia*

** *University of Belgrade, Faculty of Geography, Belgrade, Serbia*

CHANGES IN THE ETHNIC STRUCTURE OF THE POPULATION OF AP KOSOVO AND METOHIJA SETTLEMENTS 1948-2022

Abstract: AP Kosovo and Metohija is a unique geographical area in Europe, during which the most complex demographic processes, caused by: political conflicts, the NATO bombing of 1999, and took place during the 20th century and the first decades of the 21st century: killing, ethnic cleansing, persecution and segregation of the population. Since June 1999, about 220,000 people were displaced from Kosovo and Metohija. Most of them were Serbs, followed by non-Albanian populations: Montenegrins, Gorans, Roma and Ashkali. The mass persecution of the Serb and other non-Albanian populations has resulted in tremendous changes in the ethnic structure of the Province. Previously, heterogeneous settlements became ethnically homogeneous with a dominant Albanian population. With 93% of the total population Albanians is dominated, while other ethnic communities have a participation of 7%.

Key words: ethnicity, settlements, population, enclaves, Kosovo and Metohija

¹ sasa.milosavljevic@pr.ac.rs (corresponding author)

Introduction

Demographic and ethnic processes in Kosovo and Metohija during the second half of the 20th century concentrate, homogenize and polarize those manifestations and characteristics of development population typical of the Balkan countries of conflicting ethnic communities. Thus, the process of demographic transition among Serbs in Kosovo and Metohija has ended in the late 1960s and early 1970s, while the Albanian population, by rapidly reducing mortality and maintaining high birth and fertility rates only then did it enter the first phase of the demographic transition marked by the highest biological reproduction and the lowest mortality in Europe (Vukočić et al., 2021). Through the cooperation of demographic and the political goals of the Albanian secessionist movement comes to a systematic pressure on the emigration of Serbs and other ethnic communities from all settlements of Kosovo and Metohija.

Contemporary demographic determinants indicate that today the territory of the Autonomous Province of Kosovo and Metohija is dominated by the ethnic Albanian community. Since June 1999, the violent expulsion, killings, threats, pressures of various kinds exposed to the Serb and other non-Albanian populations have resulted in a change in the ethnic structure of the population of Kosovo and Metohija. Only from the province's capital, Priština, 23,000 Serbs, 6,000 Roma, 1,000 Muslims and 1,000 Turks fled. The large urban centres of Kosovo and Metohija such as Priština, Prizren, Peć, Đakovica, Uroševac, Gnjilane, Podujevo, Vučitrn and southern Kosovska Mitrovica are inhabited exclusively by Albanians. The Serb and other non-Albanian populations remained in rural areas where they still formed the majority, and for which the name "enclaves" became established (Milosavljević & Medojević, 2020).

Material and methods

The methodology in this paper is according to the subject, objectives and tasks of the research. The historical method contents the use of literature, written documents and other archive material and presents us knowledge about the demography past of the Kosovo and Metohija. Data were collected in public institutions and in the Statistical Office of the Republic of Serbia and the Agency for Statistics of Kosovo, while data on the population in the enclaves were collected through field research. The institutions of the Republic of Serbia were not able to carry out the population census in Kosovo and Metohija in 2002, 2011 and 2022. The only population census in Kosovo and Metohija in the last thirty years was conducted in 2011, while the census is planned for 2021. has been postponed. Here we must mention that the 1991 census was boycotted by all Albanians, part of the Roma and part of the Muslim population, and that the 2011 census boycotted the Serb population. According to the United Nations Resolution, the census in Kosovo and Metohija can only be conducted by United Nations representatives. Despite this, the Priština authorities organized a census with the help of Eurostat (European Statistical Office), Italian Istat (Istituto Nazionale di Statistica), Swedish Sida (The Swedish International Development Cooperation Agency), UNFPA (The United Nations Population Fund) as well as the country: United Kingdom, Switzerland and Luxembourg. The census was conducted from April 1 to April 15, 2011 in 34 municipalities, without the municipalities in the north part of Kosovo and Metohija, where the majority are Serbs: Leposavić, Zubin Potok, Zvečan, and northern Kosovska

Mitrovica (Milosavljević & Punišić, 2011). The results of statistical research are presented in the paper in the form of tables.

Results

The population of Kosovo and Metohija has been growing steadily in the second half of the 20th century. We attribute the increase in total population to the demographic boom of the Albanian population above all. The total population of Kosovo and Metohija grew from 727.820 in 1948 to 1.954.747 in the 1991 census, an increase of 168% (Tab. 1). Despite all the expectations and forecasts of the last twenty years, the total population of Kosovo and Metohija has been in a slight decline and according to the last census from 2011 the population is 1.739.825, which is a decrease of 12% compared to 1991 (Medojević et al., 2011).

Tab. 1. Total population of the Autonomous Province Kosovo and Metohija, 1948-2011

Year	1948	1953	1961	1971	1981	1991	2011
Population	727,820	808,141	963,988	1,243,693	1,584,411	1,954,747	1,739,825

Source: Statistical Office of the Republic of Serbia, Censuses 1948-1991, Statistical Office of Kosovo, Census 2011

Not all ethnic communities have participated equally in increasing Kosovo's population. While the Albanian population had all the characteristics of a population boom, the Serb and other non-Albanian populations were in regression (Radovanović, 2004).

*Tab. 2. Ethnical structure of population of the Autonomous Province Kosovo and Metohija by Censuses 1948-1991 (*estimated population)*

	1948	1953	1961	1971	1981	1991
Albanians	498,242	524,559	646,805	916,168	1,226,736	1,607,690*
Serbs	171,911	189,869	227,016	228,264	209,498	195,301
Montenegrins	28,050	31,343	37,588	31,555	27,028	20,045
Muslims	9,679	6,241	8,026	26,357	58,562	57,408
Roma	11,230	11,904	3,202	14,593	34,126	42,806
Turks	1,315	34,583	25,784	12,244	12,513	10,838
Croats	5,290	6,201	7,251	8,264	8,717	8,161
Others	2,103	3,541	8,316	6,248	7,260	12,498
Total	727,820	808,141	963,988	1,243,693	1,584,441	1.954,747

Source: Statistical Office of the Republic of Serbia, Censuses 1948-1991

When looking at the censuses after the Second World War, we notice that the number of Serbs in the territory of Kosovo and Metohija increased from 1948 to 1971, when it reached its maximum. The Serb population increased by 56.353 during this period. For the next twenty years there has been a continuous decline in the total number of Serbs in Kosovo and Metohija, so the 1981 census recorded 209.498 Serbs, while according to the 1991 census there were 195.301. Thus, the participation of the Serbian population in the total population from 23,6% in 1948 dropped to 9,9% in the 1991 census (Medojević & Milosavljević, 2019).

After Second World War, the Albanian population increased. From 1948 to 1991, their number increased threefold, from 498.242 to 1.607.690. Albanian participation in the

ethnic structure of the population of Kosovo and Metohija increased from 68,4% in 1948 to 82,2% in 1991. During the 1960s and 1980s, the increase in the number of Albanians in Kosovo and Metohija had the characteristics of a population boom. The census period 1961-1971, determined the increase in the number of Albanians from 646.605 to 916.168 (a total increase of 269.563 or 42%); in the period 1971-1981. the number of Albanians increased from 916.168 to 1.226.736 (a total increase of 310.568 or 34%), and in the period 1981-1991. their number increased from 1.226.736 to 1.607.690 (a total increase of 380.954 or 31%). The causes of the population boom of the Albanian population in the second half of the twentieth century, in Kosovo and Metohija, can be found in the prolongation of life expectancy, falling mortality rates of adults and infants with stagnant birth rates (Tab. 2).

The participation of the Muslim and Roma populations in Kosovo and Metohija in the second half of the 20th century varied from census to census. Globally, their numbers and participation in population structure have increased. The Roma population increased by 31.576 (from 11.230 in 1948 to 42.806 in 1991), respectively the participation of the Roma population in the total population increased from 1,5% to 2,2%. The growth of the Muslim population was even more pronounced. In 1948, the number of Muslims was 9.679 (participation in the total population at 1,3%), and in 1991 their number was 57.408 (participation in the total population at 2,9%) (Medojević & Milosavljević, 2015).

Tab. 3. Number of settlements where lived Serbs and Albanians during Censuses 1961-1991

	1961	1971	1981	1991
Number of settlements in which Serbs lived	1,089	883	841	790
Number of settlements with an absolute majority of Serbs	393	325	302	270
Number of settlements in which Albanians lived	1,100	1,246	1,243	1,300
Number of settlements with an absolute majority of Albanians	992	1,063	1,082	1,100

Source: Statistical Office of the Republic of Serbia, Censuses 1961-1991

The results of the 1961 census show that Serbs lived in 1,089 settlements in Kosovo and Metohija, where they were the absolute majority in 393 settlements (27% of the total number of settlements), and in 148 settlements only they lived, which is more than 10% of the total number of settlements (Fig. 1). Albanians had an absolute majority in 992 settlements, while in 59 settlements these two peoples did not an absolute majority, or some third nation had it (Gorans, Croats, Muslims).

The 1971 census records that Serb lived in 883 settlements, which means that they did abandoned or became extinct in 206 settlements in the 1961-1971 inter-census period years. They had an absolute majority in 325 settlements, which means that they lost it in 68 settlements in this one period. Albanians lived in 1,246 settlements, while the absolute majority was 1,063 settlements (71 settlements more than 1961).

During the 1981 census, 16 settlements appeared that did not exist during the 1961 and 1971 censuses, in which some hamlets were declared villages such as Kijevac, Klečak, Ledenik, Štuoc and Zagrađe (Kosovska Mitrovica), Košutica (Leposavić) and Lipovica (Lipljan), in which only Serbs lived. In 1981, Serbs lived in 841 settlements, which means that they left 42 settlements. They had an absolute majority in 302 settlements, and compared to the 1971 census they reduced the majority to 23 settlements. They are Albanians

lived in 1.243 settlements (three less than in 1971), and were the absolute majority in 1.082 settlements (19 more than in 1971).

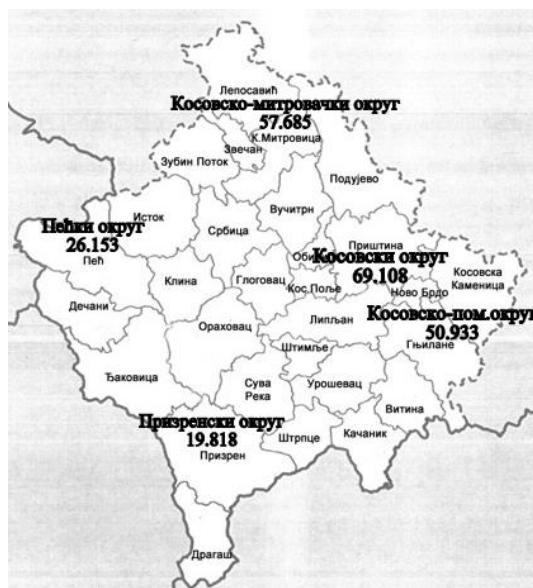

Fig. 1. Number of Serbian population in Kosovo and Metohija, 1961

It should be emphasized that the 1991 census boycotted the entire Albanian, part of the Roma and part of the Muslim population. Thus, we are forced to estimate the number of settlements in which Serbs and Albanians lived and in whom they were the absolute majority. That is how the Serbs were in 1991. year lived in 790 settlements, which is 51 settlements less than in 1981, while the number settlements with an absolute Serb majority amounted to 270 or 32 settlements less than in 1981. years. The number of settlements inhabited by Albanians was 1.300, which is settlements 57 more than in 1981, while the number of settlements with an absolute majority of Albanians was 1.100, which is 18 more than in 1981 (Tab. 3).

Discussion

After the end of the aggression against the Federal Republic of Yugoslavia in June 1999, organized terror of the Albanian population over the Serb and other non-Albanian population resulted in forced migration movements of Serbs, Montenegrins, Roma, Ashkali, Egyptians into central Serbia and Montenegro, which completely disrupted ethnic structure of the Province. Today, more than twenty years after the end of the aggression and the entry of international forces into the territory of Kosovo and Metohija, there is still speculation about the total number of population as well as the ethnic structure of the population. The information obtained from the 2011 census may be considered irrelevant (Milosavljević & Punišić, 2011). Their irrelevance is reflected, first and foremost, in the quantitative values that determine the ethnic composition of the population, especially the Serb community, which boycotted the census in all four municipalities in the north of the province, while Serb turnout in the areas south of the Ibar River was below 50%.

During the census, the Serb population was exposed to threats, pressures and blackmail (Medojević & Milosavljević, 2019).

Tab. 4. Ethnical structure of population (by municipalities) of the Autonomous Province Kosovo and Metohija by Census 2011

Municipality	Albanians	Serbs	Others	Total
Dečani	39,402	3	614	40,019
Đakovica	87,672	17	6,867	94,556
Glogovac	58,445	2	84	58,531
Gnjilane	87,814	624	1,740	90,178
Dragaš	20,287	7	13,703	33,997
Istok	36,154	195	2,940	39,289
Kaçanik	33,362	1	46	33,409
Klina	37,216	98	1,182	38,496
Kosovo Polje	30,275	321	4,231	34,827
Kosovska Kamenica	34,186	1,554	345	36,085
Kosovska Mitrovica (southern part)	69,497	14	2,398	71,909
Kosovska Mitrovica (northern part)	-	-	-	-
Leposavić	-	-	-	-
Lipljan	54,467	513	2,625	57,605
Novo Brdo	3,524	3,122	83	6,729
Obilić	19,854	276	1,419	21,549
Orahovac	55,166	134	908	56,208
Peć	87,975	332	8,143	96,450
Podujevo	87,523	12	964	88,499
Priština	194,452	430	4,015	198,897
Prizren	145,718	237	31,826	177,781
Srbica	50,685	50	123	50,858
Štimlje	26,447	49	828	27,324
Štrpce	3,757	3,148	44	6,949
Suva Reka	59,076	2	644	59,722
Uroševac	104,152	32	4,426	108,610
Vitina	46,669	113	205	46,987
Vučitrn	68,840	384	646	69,870
Zubin Potok	-	-	-	-
Zvečan	-	-	-	-
Mališevo	54,501	-	112	54,613
Junik	6,069	-	15	6,084
Mamuša	327	-	5,180	5,507
Đeneral Janković	9,357	-	46	9,403
Gračanica	2,474	7,209	992	10,675
Ranilug	164	3,692	10	3,866
Parteš	-	1,785	2	1,787
Klokot	1,362	1,177	17	2,556

Source: Statistical Office of Kosovo, Census 2011, Population by gender and nationality at settlement level

Based on the results of the census, the most numerous ethnic communities in Kosovo and Metohija were Albanians with 1,616,869 inhabitants, which participate with 92,9% of total population of Kosovo and Metohija (Tab. 4). The majority of the population was Albanian in all municipalities, except eight municipalities (four in northern Kosovo and Metohija: Leposavić, Zubin Potok, Zvečan and northern Kosovska Mitrovica and four newly formed municipalities: Mamuša, Gračanica, Ranilug and Parteš). An equal number of Albanians and Serbs were in the municipalities of Novo Brdo, Štrpce and Klokot (Milosavljević & Medojević, 2020).

The number of Serbs in this census was only 25,532 with participation of 1,5% in the total population of Province. However, the Serbian population in the area of Kosovo and Metohija is much larger and therefore its participation in the total population is larger. The estimated number of Serbs in the four municipalities in the north of the Province is 60,000, while in the interior of Kosovo and Metohija there are more than 50 ethnically purely Serb or mixed settlements in which Serbs are represented in significant numbers (Medojević & Milosavljević, 2015).

Tab. 5. Estimated number of Serbian population in enclaves in Autonomous Province Kosovo and Metohija

Enclave	Population	%
Central Kosovo	40,000	44.9
Metohija	2,100	2.3
Kosovo's Pomoravlje	35,000	39.3
Šara-mountain	12,000	13.5
Total	89,100	100.0

Source: Author's assessments and field research

About 40,000 Serbs live in central Kosovo. Thus, the Serbian settlements in the municipality of Vučitrn: Gojbulja, Priluzje and Grace. The Serb enclaves in Priština municipality are: Gračanica, Laplje Selo, Čaglavica, Badovac, Preoce and Sušica. In the municipality of Obilić, it is Plemetina, and in the municipality of Kosovo Polje: Batuse, Ugljare, Bresje and Kuzmin. The Serb enclaves in Lipljan municipality are: Dobrotin, Livađe, Donja Gušterica, Gornja Gušterica, Suvi Do, Staro Gracko and Novo Naselje. Prekovce is a Serbian enclave in Novo Brdo municipality (Tab. 5). About 2,100 Serbs live in the Metohija settlements (the Goraždevac enclaves near Peć and Velika Hoča near Orahovac). In the municipality of Istok these are: Osojane, Crkolez, Dobruša, Banja, Ljubovo and Žac. Banja and Suvo Grlo are enclaves in Srbica municipality, and Vidanje in Klina municipality. Kosovo's Pomoravlje is home to 35,000 Serbs. Thus, in the municipality of Gnjilane, the Serb population lives in the villages of: Šilovo, Pasjane, Parteš, Koretište, Donja Budriča, Stanišor, Kusce, Straža, Kmetovce and Poneš, and in Kosovska Kamenica in the villages of Ranilug, Ropotovo and Donje Korminjane. In the municipality of Vitina in the villages: Klokot, Vrbovac, Trpeza, Požaranje, Novo Selo, Žitinje and Binač. In the far south of the AP Kosovo and Metohija, about 12,000 Serbs live in the Šara-mountain enclaves. They are located in the municipality of Štrpce in the following villages: Berevce, Brezovica, Viča, Vrbeštica, Gotovuša, Donja Bitinja, Drajkovce, Jažince, Sevce and Sušice (Milosavljević, 2013). Demographic data indicate that there are currently approximately 149,100 Serbs in the entire area of Kosovo and Metohija, accounting for about 8,5% of the total population of Province (Fig. 2).

Fig. 2. Serbian population in Autonomous Province Kosovo and Metohija, 2022

Contemporary demographic determinants also point to the problem of the erasure of certain nationalities (Montenegrins, Muslims, Yugoslavs, Macedonians) and the formation of new ones (Bosniaks, Ashkali, Egyptians). Thus, according to the 2011 census, there are no Montenegrins at all, up to 30.000 according to earlier censuses. All this can lead us to conclude that Montenegrins have declared themselves either as Serbs, or have emigrated or are categorized as "Others", "Does not want to declare" or "Does not know" with a total population of 5,104. This phenomenon points to the malicious tendency of the provisional Kosovo authorities to erase, all the parameters that determine the Serb ethnicity and the existence of the Serbian national being in the territory of Kosovo and Metohija.

Settlements where a significant number of Bosniaks live are located in the municipalities of Prizren, Dragaš, Peć and Istok. The population of Turks is the majority in the newly formed municipality of Mamuša, but they are also present in the settlements of the municipalities of Prizren, Приштина and Gnjilane. The Ashkali live in the municipality of Kosovo Polje, and the Egyptians live in the municipalities of Đakovica, Peć and Istok. The Gorans population is the largest in the municipality of Dragaš (Milosavljević & Popović, 2008).

Conclusion

The analysis of changes in the total population movement of the AP Kosovo and Metohija, during the second half of the 20th century, indicate a constant increase of the total number of population. At the same time, with the increase of the total number of population, there are changes in the ethnic structure. The Albanian population is constantly increasing, while the Serb population is declining. How much the number of settlements in which Serbs lived or in which they seemed absolute decreased most by so much the number of settlements in which they lived or worked increased mostly Albanians. Since June 1999, due to organized Albanian terror against Serbs and other non-Albanian populations, about 220,000 inhabitants were forced to migrate. In this way, a major change was made in the ethnic composition of the population of settlements in Kosovo and Metohija. From the perspective of ethnicity, settlements where Serbs, Montenegrins, Albanians, Muslims, Gorans, Turks, Roma, Ashkali lived together are disappearing. The Serb population was expelled from all urban areas while a smaller number was held in rural areas, making up the so-called Serb enclaves. The number of Serbian population in 183 settlements on the territory of the municipalities of Zvečan, Leposavić, Zubin Potok and northern Kosovska Mitrovica, in the north of Kosovo and Metohija, is about 60,000, while another 89,000 Serbs live in 50 enclaves, located in Metohija, central Kosovo, Šara mountain and Kosovo's Pomoravlje.

Acknowledgement: The work is the result of research on the project "Investigation of climate change and its impact on the environment - impact monitoring, adaptation and mitigation". Project number 43007 financed by the Ministry of Education, Science and Technological Development of the Republic of Serbia.

Conflicts of Interest: The authors declare no conflict of interest.

Publisher's Note: Serbian Geographical Society stays neutral with regard to jurisdictional claims in published maps and institutional affiliations.

© 2023 Serbian Geographical Society, Belgrade, Serbia.

This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivs 3.0 Serbia.

References

- Агенција за статистику Косова (2013). *Становништво према полу и националности на нивоу насеља*. Агенција за статистику Косова. [Агенција за статистику Косова (2013). *Stanovništvo prema polu i nacionalnosti na nivou naselja* Агенција за статистику Косова.]
- Breznik D., & Raduški M. N. (1993). Demografske odlike stanovništva Savezne Republike Jugoslavije po nacionalnosti. *Jugoslovenski pregled*, 37(4).
- International Crisis Group (2009). *Kosovo: Štrpce, a Model Serb Enclave?* Crisis Group Europe Briefing, 56.
- Медојевић, Ј., и Милосављевић, С. (2020). Геодемографски процеси на Косову и Метохији од 1999. до 2019. Године. *Међународни тематски зборник радова са научног скупа "Наука без граница 3"* (pp. 235-255). [Medojević, J., i Milosavljević, S. (2020). Geodemografski procesi na Kosovu i Metohiji od 1999. do 2019. godine

- Međunarodni tematski zbornik radova sa naučnog skupa "Nauka bez granica 3" (pp. 235-255).]
- Медојевић, Ј., и Милосављевић, С. (2019). Демографски процеси на Косову и Метохији од 1999. до 2019. године. *Косовско-метохијски зборник*, 8, 265-285. [Medojević, J., i Milosavljević, S. (2019). Demografski procesi na Kosovu i Metohiji od 1999. do 2019. godine. *Kosovsko-metohijski zbornik*, 8, 265-285.]
- Медојевић, Ј., и Милосављевић, С. (2015). Последице прогона становништва са Косова и Метохије од 1999. до 2015. године. *Зборник радова са Четвртог српског конгреса географа са међународним учешћем "Достигнућа, актуелности и изазови географске науке и праксе"* (pp. 357-362). [Medojević, J., i Milosavljević, S. (2015). Posledice progona stanovništva sa Kosova i Metohije od 1999. do 2015. godine. *Zbornik radova sa Četvrtog srpskog kongresa geografa sa međunarodnim učešćem "Dostignuća, aktuelnosti i izazovi geografske nauke i prakse"* (pp. 357-362).]
- Medojević, J., Pavlović, M., & Milosavljević, S. (2011). Demographic analysis of forced migrations in Kosovo and Metohia from 1999 to 2011. *Global Modern Demographic problems: migration and emigrational policy*, 124-135.
- Milosavljević, S., & Medojević, J. (2020). Contemporary changes in the ethnic structure of the population in the autonomous province of Kosovo and Metohija. *Bulletin of Natural Sciences Research*, 10(2), 23-27.
- Милосављевић, С. (2013). Демографско-економска анализа стања у српским енклавама у функцији унапређивања стратешког размишљања и деловања на Косову и Метохији. Зборник радова са Међународног научног скупа "Културно наслеђе Косова и Метохије, историјске тековине Србије на Косову и Метохији и изазови будућности" (pp. 885-894). [Milosavljević, S. (2013). Demografsko-ekonomska analiza stanja u srpskim enklavama u funkciji unapređivanja strateškog razmišljanja i delovanja na Kosovu i Metohiji. *Zbornik radova sa Međunarodnog naučnog skupa "Kulturno nasleđe Kosova i Metohije, istorijske tekovine Srbije na Kosovu i Metohiji i izazovi budućnosti"* (pp. 885-894).]
- Милосављевић, С., и Поповић, И. (2008). Савремени демографски трендови код Горанаца на простору северног дела Косова и Метохије. *Географска истраживања*, 1, 29-36. [Milosavljević, S., i Popović, I. (2008). Savremeni demografski trendovi kod Goranaca na prostoru severnog dela Kosova i Metohije. *Geografska istraživanja*, 1, 29-36.]
- Милосављевић, С. и Пунишић, М. (2011). Попис становништва на Косову и Метохији 2011. године – између релевантности и ирелевантности [Popis stanovništva na Kosovu i Metohiji 2011. godine – između relevantnosti i irrelevantnosti]. *Зборник радова са Трећег конгреса српских географа* (pp. 395-399).
- Organization for Security and Cooperation in Europe, Mission in Kosovo. (2010). *Profili zajednica na Kosovu*, 47-51.
- Републички завод за статистику Србије (2004). *Упоредни преглед броја становника 1948, 1953, 1961, 1971, 1981, 1991 и 2002*. Републички завод за статистику Србије. [Republički zavod za statistiku Srbije (2004). *Uporadni pregled broja stanovnika 1948, 1953, 1961, 1971, 1981, 1991 i 2002*. Republički zavod za statistiku Srbije.]
- Републички завод за статистику Србије (1954). *Попис становништва, домаћинстава и станова 1948. године. Становништво по народности*. Републички завод за статистику Србије. [Republički zavod za statistiku Srbije (1954). *Popis stanovništva, domaćinstava i stanova 1948. godine. Stanovništvo po narodnosti*. Republički zavod za statistiku Srbije.]

- Републички завод за статистику Србије (1953). *Попис становништва, домаћинства и станова 1953. године. Укупно становништво по народности*. Републички завод за статистику Србије. [Republički zavod za statistiku Srbije (1953). Popis stanovništva, domaćinstava i stanova 1953. godine. Ukupno stanovništvo po narodnosti. Republički zavod za statistiku Srbije.]
- Републички завод за статистику Србије (1994). *Попис становништва, домаћинства и станова 1961. године. Национални састав становништва ФНР Југославије. Подаци по насељима и општинама*. Републички завод за статистику Србије. [Republički zavod za statistiku Srbije (1994). Popis stanovništva, domaćinstava i stanova 1961. godine. Nacionalni sastav stanovništva FHR Jugoslavije. Podaci po naseljima i opštinama. Republički zavod za statistiku Srbije.]
- Републички завод за статистику Србије (1991). *Попис становништва, домаћинства и станова 1971. године. Национални састав становништва СФР Југославије. Подаци по насељима и општинама*. Републички завод за статистику Србије. [Republički zavod za statistiku Srbije (1991). Popis stanovništva, domaćinstava i stanova 1971. godine. Nacionalni sastav stanovništva SFR Jugoslavije. Podaci po naseljima i opštinama. Republički zavod za statistiku Srbije.]
- Републички завод за статистику Србије (1991). *Попис становништва, домаћинства и станова 1981. године. Национални састав становништва СФР Југославије. Подаци по насељима и општинама*. Републички завод за статистику Србије. [Republički zavod za statistiku Srbije (1991). Popis stanovništva, domaćinstava i stanova 1981. godine. Nacionalni sastav stanovništva SFR Jugoslavije. Podaci po naseljima i opštinama. Republički zavod za statistiku Srbije.]
- Републички завод за статистику Србије (1991). *Попис становништва, домаћинства и станова 1991. године. Становништво према старости, полу и националној припадности*. Републички завод за статистику Србије. [Republički zavod za statistiku Srbije (1991). Popis stanovništva, domaćinstava i stanova 1991. godine. Stanovništvo prema starosti, polu i nacionalnoj pripadnosti. Republički zavod za statistiku Srbije.]
- Радовановић, М. (2008). *Косово и Метохија*. Службени гласник. [Radovanović, M. (2008). Kosovo i Metohija. Službeni glasnik.]
- Радовановић, М. (2004). *Етнички и демографски процеси на Косову и Метохији*. Liber Press. [Radovanović, M. (2004). Etnički i demografski procesi na Kosovu i Metohiji. Liber Press.]
- Свети архијерејски синод Српске православне цркве (2003). *Меморандум о Косову и Метохији*. Српска православна црква. [Sveti arhijerejski sinod Srpske pravoslavne crkve (2003). Memorandum o Kosovu i Metohiji. Srpska pravoslavna crkva.]
- Степић, М. (2020). Косово и Метохија: геополитички аспекти брзог решења и замрзнутог конфликта. *Национални интерес*, 38(2), 7-30. [Stepić, M. (2020). Kosovo i Metohija: geopolitički aspekti brzog rešenja i zamrznutog konflikta. Nacionalni interes, 38(2), 7-30.]
- Влада Републике Србије (2010). *Стратегија одрживог опстанка и повратка на Косову и Метохију*. Влада Републике Србије. [Vlada Republike Srbije (2010). Strategija održivog opstanka i povratka na Kosovu i Metohiju. Vlada Republike Srbije.]
- Урошевић, А. (2001). *О Косову: Антропоеографске студије и други*. Народна универзитетска библиотека "Иво Андрић" Приштина. Списи. [Urošević, A. (2001). O Kosovu: Antropogeografske studije i drugi. Narodna univerzitetska biblioteka "Ivo Andrić" Priština. Spisi.]

- Урошевић, А. (1964). *Косово - Насеља и порекло становништва*. Српски етнографски зборник. [Urošević, A. (1964). *Kosovo - Naselja i poreklo stanovništva*. Srpski etnografski zbornik.]
- Vukoičić, D., Milosavljević, S., & Medojević, J. (2021). Changes in the ethnic composition settlements of Kosovo and Metohija from 1961. to 2019. *The 5th Serbian congress of geographers: "Innovative approach and perspectives of the applied geography"* (pp. 154-158).
- Шешић, Б. (1988). *Основи методологије друштвених наука*. Научна књига. [Šešić, B. (1988). *Osnovi metodologije društvenih nauka*. Naučna knjiga.]

Оригинални научни рад

UDC 39:314(497.115),,1948/2022”
<https://doi.org/10.2298/GSGD2301237M>

Примљено: 03. марта 2023.

Исправљено: 20. марта 2023.

Прихваћено: 23. марта 2023.

Саша Милосављевић^{1*}, Јово Медојевић*, Александар Ваљаревић**

* Универзитет у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици, Природно-математички факултет, Одсек за географију, Косовска Митровица, Србија

** Универзитет у Београду, Географски факултет, Београд, Србија

ПРОМЕНЕ У ЕТНИЧКОЈ СТРУКТУРИ СТАНОВНИШТВА НАСЕЉА АП КОСОВО И МЕТОХИЈА У ПЕРИОДУ ОД 1948- 2022. ГОДИНЕ

Апстракт: АП Косово и Метохија је јединствена географска регија у Европи, у којој су се током XX и првих деценија XXI века одвијали најсложенији демографски процеси изазвани: политичким сукобима, НАТО бомбардовањем 1999. године, етничким чишћењем, прогоном и сегрегацијом становништва. Од јуна 1999. године са Косова и Метохије расељено је око 220.000 становника. Најбројнији су били Срби, а затим и други неалбански народи: Црногорци, Горанци, Роми и Ашкалије. Масовни прогон српског и другог неалбанског становништва довео је до значајних промена у етничкој структури Покрајине. Раније хетерогена насеља постала су етнички хомогена са доминантним албанским становништвом. Са учешћем од 93% у укупном популацији доминирају Албанци, док остале етничке заједнице имају учешће од 7%.

Кључне речи: етницитет, насеља, становништво, енклаве, Косово и Метохија

¹ sasa.milosavljevic@pr.ac.rs (аутор за кореспонденцију)

Увод

Демографски и етнички процеси на Косову и Метохији током друге половине XX века концентришу, хомогенизују и поларизују оне појавне облике и карактеристике развитка становништва које су типичне за балканске земље сукобљених етничких заједница. Тако се процес демографске транзиције код Срба на простору Косова и Метохије завршио крајем шездесетих и почетком седамдесетих година XX века, док је албанска популација, рапидним смањењем смртности и одржавањем високих стопа наталитета и фертилитета тек тада ступила у прву фазу демографске транзиције обележену највишом биолошком репродукцијом и најнижом смртношћу у Европи (Вукоичић и др., 2021). Кроз садејство демографских и политичких циљева албанског сецесионистичког покрета долази до систематског притиска на исељавање Срба и других етничких заједница из свих насеља Косова и Метохије.

Савремене демографске детерминанте указују да данас на територији Аутономне Покрајине Косово и Метохија доминира етничка заједница Албанаца. Од јуна месеца 1999. године насилним протеривањем, убиствима, претњама, притисцима разних врста којем је било изложено српско и друго неалбанско становништво резултирало је променом у етничкој структури становништва Косова и Метохије. Само из главног града покрајине, Приштине, избегло је 23.000 Срба, 6.000 Рома, 1.000 муслимана и 1.000 Турака. Велики градски центри Косова и Метохије попут Приштине, Призрена, Пећи, Ђаковице, Урошевца, Гњилана, Подујева, Вучитрна и јужног дела Косовске Митровице насељени су искључиво Албанцима. Српско и друго неалбанско становништво се задржало у сеоским срединама у којима су и пре овог периода чинили већину а за које се усталио назив „енклаве“ (Милосављевић & Медојевић, 2020).

Материјали и методе

Коришћена методологија у раду је у складу са предметом, циљевима и задацима истраживања. Историјски метод подразумева коришћење литературе, писаних докумената и друге архивске грађе који нам доносе сазнања о демографској прошлости Косова и Метохије. Подаци су прикупљени у јавним институцијама, у Републичком заводу за статистику Републике Србије и Статистичкој агенцији Косова, док су подаци о становништву у енклавама прикупљени теренским истраживањима. Институције Републике Србије нису биле у могућности да изврше попис становништва на Косову и Метохији 2002., 2011. и 2022. године. Једини попис становништва на Косову и Метохији у последњих тридесет година спроведен је 2011. године, док је попис планиран за 2021. годину одложен. Овде морамо напоменути да је попис из 1991. године бојкотовало целокупно албанско, део ромског и део муслиманског становништва, а да је попис из 2011. године бојкотовало српско становништво. Према Резолуцији Уједињених нација, попис становништва на Косову и Метохији могу вршити само представници Уједињених нација. Упркос томе власти у Приштини су организовале попис становништва уз помоћ Eurostat-а (European Statistical Office), италијанског Istat-а (Istituto Nazionale di Statistica), шведске Sida-e (The Swedish International Development Cooperation Agency), UNFPA (The United Nations Population Fund) као и држава: Велике Британије, Швајцарске и Луксембурга. Попис је обављен од 1. до 15. априла 2011. године у 34 општине искључујући општине на северу Косова и Метохије у којима већину чине Срби: Лепосавић, Зубин Поток,

Звечан и северна Косовска Митровица (Милосављевић & Пунишић, 2011). Резултати статистичких истраживања у раду су приказани у облику табела.

Резултати

Популација Косова и Метохије у константном је порасту у другој половини XX века. Пораст укупне популације везујемо за демографски бум пре свега албанског становништва. Укупна популација Косова и Метохије је са 727.820 становника из 1948. године порасла на 1.954.747 становника по попису из 1991. године што представља повећање од 168% (Таб. 1). Упркос свим очекивањима и прогнозама последњих двадесет година укупна популација Косова и Метохије је у благом паду и по последњем попису из 2011. године број становника износи 1.739.825 што представља пад у односу на 1991. годину за 12% (Медојевић и др., 2011).

Таб. 1. Кретање укупне популације Аутономне покрајине Косово и Метохија по пописима од 1948. до 2011. године

Година	1948.	1953.	1961.	1971.	1981.	1991.	2011.
Бр.стан.	727.820	808.141	963.988	1.243.693	1.584.411	1.954.747	1.739.825

Извор: Пописи становништва домаћинстава и станова у Републици Србији 1948-1991, РЗС, Београд и Попис становништва на Косову 2011, Агенција за статистику Косова, Приштина

Нису све етничке заједнице исто учествовале у повећању косовске популације. Док је албанска популација имала све карактеристике популационог бума, догле су српска и друге неалбанске популације биле у регресији (Радовановић, 2004).

Таб. 2. Национална структура становништва Аутономне покрајине Косово и Метохија по пописима од 1948. до 1991. године (*процењен бр. становника)

	1948.	1953.	1961.	1971.	1981.	1991.
Албанци	498.242	524.559	646.805	916.168	1.226.736	1.607.690*
Срби	171.911	189.869	227.016	228.264	209.498	195.301
Црногорци	28.050	31.343	37.588	31.555	27.028	20.045
Муслимани	9.679	6.241	8.026	26.357	58.562	57.408
Роми	11.230	11.904	3.202	14.593	34.126	42.806
Турци	1.315	34.583	25.784	12.244	12.513	10.838
Хрвати	5.290	6.201	7.251	8.264	8.717	8.161
Остали	2.103	3.541	8.316	6.248	7.260	12.498
УКУПНО	727.820	808.141	963.988	1.243.693	1.584.441	1.954.747

Извор: Пописи становништва, домаћинстава и станова у Републици Србији 1948-1991, РЗС, Београд

Када се посматрају пописи након Другог светског рата, учачамо да се број српског становништва на територији Косова и Метохије повећава у периоду од 1948. до 1971. године, када достиже и свој максимум. Број српског становништва се у овом периоду увећао за 56.353. Наредних двадесет година следи континуирани пад укупног броја Срба на Косову и Метохији, па попис из 1981. године бележи 209.498 Срба, док их је по попису из 1991. године било 195.301. Тако је учешће српског становништва у укупној популацији са 23,6% у 1948. години пало на 9,9% у пописној 1991. години (Медојевић & Милосављевић, 2019).

Након Другог светског рата, повећава се број Албанске популације. Од 1948. до 1991. године њихов број је увећан три пута, са 498.242 на 1.607.690. Учешће Албанаца у етничкој структури становништва Косова и Метохије се са 68,4% у 1948. години повећало на 82,2% у 1991. години. Током шездесетих до осамдесетих година XX века пораст броја Албанаца на Косову и Метохији има карактеристике популационог бума. Међупописни период 1961-1971, детерминише повећање броја Албанаца са 646.605 на 916.168 (укупно повећање 269.563 или 42%); у периоду 1971-1981. број Албанаца се са 916.168 повећао на 1.226.736 (укупно повећање 310.568 или 34%), а у периоду 1981-1991. њихов број се са 1.226.736 повећао на 1.607.690 (укупно повећање 380.954 или 31%). Узроке популационог бума албанског становништва у другој половини XX века, на Косову и Метохији, проналазимо у продужењу животног века, паду стопе морталитета одраслих и одојчади уз стагнацију стопа наталитета (Таб. 2).

Учешће припадника муслиманске и ромске популације на Косову и Метохији у другој половини XX века варира од пописа до пописа. Глобално посматрано њихов број и учешће у структури становништва се повећао. Ромска популација увећана је за 31.576, (са 11.230 у 1948. на 42.806 у 1991. години), односно учешће ромске популације у укупној популацији повећано је са 1,5% на 2,2%. Раст муслиманске популације био је још израженији. Године 1948. број Муслимана је износио 9.679 (учешће у укупној популацији са 1,3%), да би 1991. њихов број био 57.408 (учешће у укупној популацији са 2,9%) (Медојевић & Милосављевић, 2015).

Таб. 3. Кретање броја насеља Аутономне покрајине Косово и Метохија у којима су живели Срби и Албанци по пописима од 1961. до 1991. године

Година	1961.	1971.	1981.	1991.
Број насеља у којима су живели Срби	1.089	883	841	790
Број насеља са апсолутном већином Срба	393	325	302	270
Број насеља у којима су живели Албанци	1.100	1.246	1.243	1.300
Број насеља са апсолутном већином Албанаца	992	1.063	1.082	1.100

Извор: Пописи становништва, домаћинства и станова у Републици Србији 1961-1991, РЗС, Београд

Резултати пописа из 1961. године показују да су Срби живели у 1.089 насеља на Косову и Метохији, при чему су били апсолутна већина у 393 насеља (27% укупног броја насеља), а у 148 насеља су само они живели, што је више од 10% од укупног броја насеља (Сл. 1). Албанци су имали апсолутну већину у 992 насеља, док у 59 насеља ова два народа нису имали апсолутну већину, или је неки трећи народ то имао (Горанци, Хрвати, Муслимани).

Сл. 1. Број српског становништва у АП Косово и Метохија 1961. године (стр. 241)

Попис из 1971. године бележи да су Срби живели у 883 насеља, што значи да су исељени или биолошким путем нестали у 206 насеља у међупописном периоду 1961-1971. година. Апсолутну већину су имали у 325 насеља, што значи да су је изгубили у 68 насеља у овом периоду. Албанци су живели у 1.246 насеља, док су апсолутну већину чинили у 1.063 насеља (за 71 насеље више у односу на 1961. годину).

Приликом пописа из 1981. године појавило се 16 насеља која нису постојала приликом пописа 1961. и 1971. године, у чему су неки засеоци проглашени за села

попут Кијеваца, Клечака, Леденика, Штуоца и Заграђа (Косовска Митровица), Кошутнице (Лепосавић) и Липовице (Липљан), а у којима су живели само Срби. У 1981. години Срби су живели у 841 насељу, што значи да су напустили 42 насеља. Апсолутну већину имали су у 302 насеља, те су у односу на попис из 1971. године смањили већину у 23 насеља. Албанци су живели у 1.243 насеља (три мање него у 1971. години), а били су апсолутна већина у 1.082 насеља (19 више него у 1971. години).

Треба нагласити да је попис из 1991. године бојкотовало целокупно Албанско, део Ромског и део Муслиманског становништва. На тај начин смо били принуђени да проценимо број насеља у којима су живели Срби и Албанци и у којима су били апсолутна већина. Тако су Срби 1991. године живели у 790 насеља што је за 51 насеље мање него 1981. године, док је број насеља са апсолутном српском већином износио 270 или за 32 насеља мање него 1981. године. Број насеља у којима су живели Албанци износио је 1.300 што је 57 насеља више него 1981. године док је број насеља са апсолутном већином Албанаца износио 1.100 што је 18 насеља више него 1981. године (Таб. 3).

Дискусија

После завршетка агресије на СР Југославију, јуна 1999. године, долази до организованог терора албанског над српским и другим неалбанским становништвом што доводи до принудних миграционих кретања Срба, Црногораца, Рома, Ашкалија, Египћана у централну Србију и Црну Гору чиме је у потпуности поремећена етничка структура Покрајине. Данас, више од двадесет година након окончања агресије и уласка међународних снага на простор Косова и Метохије, још увек се спекулише са укупним бројем становника као и са етничком структуром становништва. Подаци, добијени пописом из 2011. године могу се сматрати ирелевантним (Милосављевић & Пунишић, 2011). Њихова ирелевантност огледа се пре свега у погледу квантитативних вредности које детерминишу етнички састав становништва, нарочито Српске заједнице која је бојкотовала попис у све четири општине на северу покрајине док је излазак Срба у срединама јужно од реке Ибар био испод 50%. Српско становништво је приликом пописа било изложено претњама, притисцима и уценама (Медојевић & Милосављевић, 2019).

На основу добијених резултата спроведеног пописа најбројнија етничка заједница на Косову и Метохији били су Албанци са 1.616.869 становника што је чинило 92,9% укупне популације Косова и Метохије (Таб. 4). Албанци су чинили већину становништва у свим општинама, изузев осам општина (четири на северу Косова и Метохије: Лепосавић, Зубин Поток, Звечан и северна Косовска Митровица и четири новоформиране општине: Мамуша, Грачаница, Ранилуг и Партеш). Уједначен број Албанаца и Срба био је у општинама Ново Брдо, Штрпце и Клокот (Милосављевић & Медојевић, 2020).

Таб. 4. Етничка структура становништва (по општинама) Аутономне покрајине Косово и Метохија по попису из 2011. године

Општина	Албанци	Срби	Остали	Укупно
Дечани	39.402	3	614	40.019
Ђаковица	87.672	17	6.867	94.556
Глоговац	58.445	2	84	58.531
Ѓвилане	87.814	624	1.740	90.178
Драгаш	20.287	7	13.703	33.997
Исток	36.154	195	2.940	39.289
Качаник	33.362	1	46	33.409
Клина	37.216	98	1.182	38.496
Косово Поље	30.275	321	4.231	34.827
Косовска Каменица	34.186	1.554	345	36.085
Косовска Митровица (јужни део)	69.497	14	2.398	71.909
Косовска Митровица (северни део)	-	-	-	-
Лепосавић	-	-	-	-
Лишљан	54.467	513	2.625	57.605
Ново Брдо	3.524	3.122	83	6.729
Обилић	19.854	276	1.419	21.549
Ораховац	55.166	134	908	56.208
Пећ	87.975	332	8.143	96.450
Подујево	87.523	12	964	88.499
Приштина	194.452	430	4.015	198.897
Призрен	145.718	237	31.826	177.781
Србица	50.685	50	123	50.858
Штимље	26.447	49	828	27.324
Штрпце	3.757	3.148	44	6.949
Сува Река	59.076	2	644	59.722
Урошевац	104.152	32	4.426	108.610
Витина	46.669	113	205	46.987
Вучитрн	68.840	384	646	69.870
Зубин Поток	-	-	-	-
Звечан	-	-	-	-
Малишево	54.501	-	112	54.613
Јуник	6.069	-	15	6.084
Мамуша	327	-	5.180	5.507
Ђенерал Јанковић	9.357	-	46	9.403
Грачаница	2.474	7.209	992	10.675
Ранилуг	164	3.692	10	3.866
Партеш	-	1.785	2	1.787
Клокот	1.362	1.177	17	2.556

Извор: Попис становништва, домаћинстава и станова на Косову 2011. године Становништво према полу и националности на нивоу насеља, Агенција за статистику Косова, Приштина

Број Срба по овом попису износио је свега 25.532 са учешћем од 1,5% у укупној популацији Покрајине. Међутим, српска популација на простору Косова и Метохије

знатно је бројнија па је самим тим и њено учешће у укупној популацији веће. Процењен број српског становништва у четири општине на северу Покрајине је 60.000, док у унутрашњости Косова и Метохије постоји више од 50 етнички чисто српских или мешовитих насеља у којима су Срби заступљени у значајнијем броју (Медојевић & Милосављевић, 2015).

Таб. 5. Процењен број српског становништва у енклавама Аутономне Покрајине Косово и Метохија

Енклаве	Број становника	%
Централно Косово	40.000	44,9
Метохија	2.100	2,3
Косовско Поморавље	35.000	39,3
Шар-планина	12.000	13,5
Укупно	89.100	100,0

Извор: Процене аутора и теренска истраживања

На централном Косову живи око 40.000 Срба. Тако су српска насеља у општини Вучитрн: Гојбуља, Прилужје и Граце. Српске енклаве у општини Приштина су: Грачаница, Лапље Село, Чаглавица, Бадовац, Преоце и Сушица. У општини Обилић то је Племетина, а у општини Косово Поље: Батусе, Угљаре, Бресје и Кузмин. Српске енклаве у општини Липљан су: Добротин, Ливађе, Доња Гуштерица, Горња Гуштерица, Суви До, Старо Грацко и Ново Насеље. Прековце је српска енклава у општини Ново Брдо (Таб. 5). У метохијским насељима живи око 2.100 Срба (енклаве Гораждевац код Пећи и Велика Хоча код Ораховца). У општини Исток то су: Осојане, Црколез, Добруша, Бања, Љубово и Жач. Бања и Суво Грло су енклаве у општини Србица, а Видање у општини Клина. Косовско Поморавље је настањено са 35.000 Срба. Тако, у општини Гњилане српско становништво живи у селима: Шилово, Пасјане, Партеш, Коретиште, Доња Будрига, Станишор, Кусце, Стража, Кметовце и Понеш, а у општини Косовска Каменица у селима: Ранилуг, Ропотово и Доње Кормињане. У општини Витина у селима: Клокот, Врбовац, Трпеза, Пожарање, Ново Село, Житиње и Бинач. На крајњем југу АПКосово и Метохија, у Шар-планинским енклавама живи око 12.000 Срба. Настањени су у општини Штрпце у селима: Беревце, Брезовица, Вича, Врбештица, Готовуша, Доња Битиња, Драјковце, Јажинце, Севце и Сушиће (Милосављевић, 2013). Демографски подаци показују да тренутно на целој територији Косова и Метохије живи око 149.100 Срба, што чини око 8,5% укупне популације Покрајине (Сл. 2).

Сл. 2. Српско становништво у АП Косово и Метохија, 2022. године (стр. 244)

Савремене демографске детерминанте указују и на проблем брисања појединих националности (Црногорци, Муслимани, Југословени, Македонци) и формирања нових (Бошњаци, Ашкалије, Египћани). Тако по попису из 2011. године у опште нема Црногораца којих је по ранијим пописима било и до 30.000. Све ово може нас навести на закључак да су се Црногорци изјаснили или као Срби, или су се иселили или су сврстани у категорије „Остали“, „Не жели да се изјасни“ или „Не зна се“ а којих у збиру има 5.104 становника. Ова појава нам указује на злонамерну тенденцију привремених косовских власти, да избришу све параметре које детерминишу српски етникон и постојање Српског националног бића на простору Косова и Метохије.

Насеља у којима живи значајнији број Бошњака налазе се у општинама Призрен, Драгаш, Пећ и Исток. Популација Турака чини већину у новоформираној

општини Мамуша, али су присутни и у насељима општина Призрен, Приштина и Гњилане. Ашкалије живе у општини Косово Поље а Египћани у општинама Ђаковица, Пећ и Исток. Популација Горанаца најбројнија је у општини Драгаш (Мило-сављевић & Поповић, 2008).

Закључак

Анализа промена у укупном кретању становништва АП Косово и Метохија, током друге половине XX века, указују на константан пораст броја становника. Истовремено, са порастом броја становника догађају се и промене у етничкој структури. Албанска популација је у константном порасту, док је број Српског становништва опадао. За колико се смањивао број насеља у којима су живели Срби или у којима су чинили апсолутну већину за толико се приближно повећавао број насеља у којима су живели или чинили већину Албанци. На тај начин извршена је крупна промена у етничком саставу становништва насеља на Косову и Метохији. Са аспекта етнице-та нестају насеља у којима су заједно живели Срби, Црногорци, Албанци, Муслимани, Горанци, Турци, Роми, Ашкалије. Од јуна месеца 1999. године, услед организованог терора албанског над српским и другим неалбанским становништвом, долази до присилног миграрања око 220.000 становника. Српско становништво је протерано из свих градских средина док се мањи број одржао у руралним срединама чи-нећи такозване Српске енклаве. Број српског становништва у 183 насеља на терито-рији општина Звечан, Лепосавић, Зубин Поток и северна Косовска Митровица, на северу Косова и Метохије, данас износи око 60.000, док у око 50 српских енклава, сконценрисаних у Метохији, централном Косову, Шар-планини и Косовском Помо-рављу, живи још око 89.000 Срба.

© 2023 Serbian Geographical Society, Belgrade, Serbia.

This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivs 3.0 Serbia.

Литература (погледати у енглеској верзији текста)